

ENGELLİ BİREYLER İÇİN KAMUSAL HİZMETLERDEN YARARLANMA REHBERİ

Kadınların Çok Yönlü Güçlendirilmesi Projesi

Bu döküman; AÇEV'in "Kadınların Çok Yönlü Güçlendirilmesi Projesi kapsamında, Şabancı Vakfı Hibe Programı'ndan alınan mali katkı ile T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı işbirliğinde hazırlanmıştır. Dökümanın içeriği herhangi bir şekilde Şabancı Vakfı Hibe Programı'nın görüş veya tutumunu yansıtmaz.

ÖNSÖZ

Sabancı Vakfı Hibe Programı kapsamında desteklenen “Kadınların Çok Yönlü Güçlendirilmesi Projesi” ile eğitim hakkından yararlanamamış kadınların ve ortopedik engelli kadınların, en temel ihtiyaçlarından biri olan eğitim alma haklarının sağlanması yoluyla okuma yazma öğrenmeleri, haklarını öğrenerek güçlenmeleri ve toplumsal hayata katılımlarının kolaylaştırılması hedeflenmektedir. Ulaşılan tüm gruplara engelli haklarıyla ilgili bilinçlendirme çalışması yapılmaktadır.

Toplumsal alanda engeli olan bireylerin haklarının görünür kılınması ve toplum genelinde bu konuda duyarlılık geliştirilmesine yönelik bilgilendirme çalışmaları; bu projenin en önemli yenilikçi unsurlarından biridir.

Bu amaçla T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı işbirliğiyle engelli bireyler için kamusal hizmetlerden yararlanmaya yönelik bilgi veren bir rehber kitapçık hazırlanmıştır. Kitapçığın, hem engelli bireylerin hem de yakınlarının hizmet alma konusunda hangi kurumlara başvuracaklarına dair bilgileri bulabilecekleri bir kaynak olacağını umuyoruz.

ENGELLİ BİREYLER İÇİN KAMUSAL HİZMETLERDEN YARARLANMA REHBERİ

Ülkemizde hak eksenli ve sosyal model yaklaşımına dayanarak sürdürülen politikalar; engelli bireylerin fırsat eşitliği temelinde toplumsal hayata tam katılımını sağlamayı hedeflemektedir.

Elinizdeki kitapçık bu hedef doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmalarla sağlanan köklü ve kapsamlı kazanımlar hakkında bilgilendirmeyi, hak ve hizmetlere erişimi kolaylaştırmak üzere yönlendirmeyi amaçlamaktadır.

Daha ayrıntılı bilgiye www.ozida.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

ÖZÜRLÜ KİMLİK KARTI

Kamu hizmetlerinden yararlanmayı sağlayan bu kartı almak için dilekçe, sağlık kurulu raporunun aslı veya onaylı örneği ile birlikte yerleşim yerinin bulunduğu İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne müracaat edilmesi gerekmektedir. İl sosyal hizmetler müdürlüklerinin adres ve telefon bilgilerine www.shcek.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

SAĞLIK

Engelliler İçin Sağlık Kurulu Raporu
Sağlık Kurulu Raporu, bu raporu düzenlemeye yetkili hastanelerden alınabilmektedir. Yetkili hastanelerin listesi "Özürllülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürllülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik" ekinde yer almaktadır. Adı geçen yönetmelik ve eklerine www.ozida.gov.tr ve <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr> adresinden ulaşılabilir.

Yeşil Kart

Hiçbir sosyal güvencesi olmayan bireylerin teşhis, tedavi, ilaç, ortez, protez ve gözlük ihtiyaçları yeşil kart verilerek karşılanmaktadır. Yeşil kart almak isteyenlerin il merkezinde İl Sağlık Müdürlüğü'ne, ilçelerde ise kaymakamlıklara başvurmaları gerekmektedir.

EĞİTİM

Özel Eğitim

Engelli bireylerin özel eğitime ihtiyaç duyup duymadıkları Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde (RAM) oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından belirlenmektedir. Bu nedenle, özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmek için ikamet edilen ilçede bulunan Rehberlik Araştırma Merkezleri'ne müracaat edilmelidir. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin adres ve telefon bilgilerine <http://orgm.meb.gov.tr> adresinden ulaşılabilir.

Özel Eğitim Desteği

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen destek eğitim hizmetinden yararlanması uygun görülen tüm bireylerin özel eğitim giderlerinin her yıl Bütçe Uygulama Talimatı ile belirlenen kısmı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır.

Ortaöğretim

Ortaöğretime Geçiş Sistemi Seviye Belirleme Sınavı'nda (SBS); engelli öğrenciler tek kişilik salonlarda sınava alınmakta, ihtiyaçlarına göre 30 dakikalık ek süre, Braille alfabesiyle basılmış soru kitapçığı, uygun fiziksel ortam, okuyucu, kodlayıcı veya öğretmen eşliğinde sınava alınma gibi destekler sağlanmaktadır.

Sınavla girecek engelli öğrencilerin, sınavlarda durumlarına uygun hizmet alabilmeleri amacıyla özürllü sağlık kurulu raporu veya özürllü kimlik kartı veya engelli bilgisinin işlendiği nüfus cüzdanı ile okul müdürlüğünün bulunduğu yerdeki Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü'ne başvurması gerekmektedir. SBS kılavuzları <http://oges.meb.gov.tr> adresinde yayınlanmaktadır.

Yüksek Öğrenim

Üniversite sınavına giren engelli öğrenciler için; gerekli fiziksel düzenlemeler, görme engelliler ve az görenler için 30 dakikalık ek sınav süresi, sınav sorularını okuyacak ve söylenecek yanıtları yazacak uygun eğitimli ve diksiyonu düzgün refakatçi eşliğinde sınavla girme olanağı sağlanmaktadır.

Başarılı ve ihtiyaç sahibi engelli üniversite öğrencilerine Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından öncelikli olarak; öğrenim kredisi ve katkı kredisi verilmekte, yurt tahsisi yapılmaktadır.

Engelli öğrenciler, öğrenim hayatlarını kolaylaştırmak için ihtiyaçları doğrultusunda gerekli tedbirleri almak ve bu yönde düzenlemeler yapmak üzere üniversitelerde oluşturulan ve hizmet veren "Özürllü Öğrenciler Birimi"ne başvurabilirler.

İSTİHDAM VE SOSYAL GÜVENLİK

İstihdam

Engelli bireyler genel istihdam yollarını kullanarak (Kamu Personeli Seçme Sınavı'na girerek, Türkiye İş Kurumu'na kayıt yaptırarak, iş ilanlarını takip edip bireysel başvurularla bulunarak) iş başvuruları yapabilecekleri gibi, özel olarak ayrılmış olan kontenjandan da yararlanarak istihdam edilebilirler.

Engelli kişilerin devlet memuru olarak istihdamları Devlet Personel Başkanlığı koordinasyonunda ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca, işçi olarak istihdamları ise Türkiye İş Kurumu tarafından yapılmaktadır.

Meslek Edindirme Kursları

Engelli bireylerin meslek edindirme kurslarından yararlanmak için Türkiye İş Kurumu il müdürlüklerine, çıraklık eğitim merkezlerine (<http://cygm.meb.gov.tr>) halk eğitim merkezlerine ve belediyelere başvurması gerekmektedir.

İşçi Olarak İşe Yerleştirme

Kamu ve özel sektörde işçi olabilmek için, ikamet edilen yerdeki Türkiye İş Kurumu İl Müdürlüğüne sağlık kurulu raporu ve nüfus cüzdanlarıyla birlikte şahsen başvurarak kayıt yaptırmak ve ilgili il müdürlüğü ile sürekli iletişim halinde olmak gerekmektedir. Türkiye İş Kurumu'nun ilan ettiği açık işler ve kamu kurumlarına alınacak işçiler için yapılacak sınavlar Türkiye İş Kurumu internet

sitesinde (www.iskur.gov.tr) ve Türkiye İş Kurumu İl Müdürlüklerinde duyurulmaktadır. Kamu Personeli Seçme Sınavı'na (KPSS) girmiş ve tercihlerini yapmış olan engelli bireylerin kota kapsamında kamuda işe yerleştirmesi de Türkiye İş Kurumu tarafından yapılmaktadır. İlköğretim ve daha alt eğitim düzeyinde olanlar ile zihinsel engelliler kamu kurum ve kuruluşlarında işçi olmak için sınava tabi tutulmazlar. Bu kapsamda bulunan ve talep koşullarına uygun olarak Türkiye İş Kurumu'na başvuranlar noter huzurunda kura çekimine tabi tutulurlar.

Devlet Memuru Olarak İşe Yerleştirme
Engelli kadrosuna devlet memuru olarak atanmak için öncelikle yapılacak sınavlara girmek gerekmektedir. Her kamu kurumu, engelli kadrosuna memur almak için kendisi sınav açmaktadır. Bu sınavlar, genel olarak her yıl Nisan-Mayıs, Temmuz-Ağustos, Ekim-Kasım dönemlerinde açılmaktadır. Devlet memurluğuna ilişkin sınav duyuruları Devlet Personel Başkanlığı'nca yapılmakta olup Resmi Gazete ve ilgili kurumun internet sitesinde yayımlanmaktadır.

Boş kadrosu bulunan kamu kurum ve kuruluşlarının açtığı sınavlar ve engelli personel alımına ilişkin duyurular aşağıdaki internet adreslerinden düzenli olarak takip edilebilir: Devlet Personel Başkanlığı www.dpb.gov.tr Resmi Gazete <http://rega.basbakanlik.gov.tr> Özürlüler İdaresi Başkanlığı www.ozida.gov.tr

2010 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 22. maddesinde yapılan düzenlemeyle; özürölüler için ayrılmış devlet memuru kadrolarına yapılacak atamalar kadro sınırlamaları dışında tutulmuş olup özürölülerin devlet memurluğuna atanmalarına ilişkin mevzuat değişikliği çalışmaları sürdürölmektedir.

Erken Emeklilik

SSK 'ya tabi olarak çalışan engellilerin, istekleri halinde, engel oranına göre 15 ila 20 yılda erken emeklilik hakkı vardır.

Emekli Sandığı mensubu engelliler istekleri halinde 15 yılda emekli olabilirler.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na tabi olarak çalışacak engelliler; engellilik oranına göre; 16 yıl ve 4320 gün ila 18 yıl ve 4680 gün primi ödemiş olmak şartıyla isteğe bağlı erken emeklilik hakkına sahip olacaklardır. Böylece bağımsız çalışan engelliler için ilk defa isteğe bağlı erken emeklilik hakkı doğmuştur.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre bakıma muhtaç engelli çocuğu bulunan kadın sigortalıların kanunun yürürlük tarihinden (1 Ekim 2008) itibaren erken emeklilik hakkı bulunmaktadır.

Ancak emeklilik işlemleri kişiye özel olduğu ve çalışılan süre, işe giriş tarihi, yatırılan prim gün sayısı ve tabi olduğu hükme göre emeklilik süresi değiştiği için bu konu ile ilgili Sosyal Güvenlik İl Müdürlüklerinden bilgi alınması gerekmektedir.

SOSYAL YARDIM

Özürlü Aylığı

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü tarafından 2022 sayılı Kanun'a göre ödenen bu aylığı talep etmek için başvuru formu, sağlık kurulu raporu ve Nüfus Cüzdanı ile birlikte ikamet edilen yerdeki Defterdarlık veya Mal Müdürlüklerine başvurulması gerekmektedir. Bu aylıktan, belirlenen koşulları taşıyan engelliler, 18 yaşın altındaki bakıma muhtaç engelliler ve evli olan engelli kadınlar da yararlanabilmektedir. Ayrıntılı bilgiye www.sgk.gov.tr adresinden ulaşılabilir. Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan malul olmaları nedeniyle yetim aylığı almakta olan çocukların aylık veya gelirleri alacağı özürlü aylığından az ise aradaki fark ilgili sosyal güvenlik kurumu tarafından karşılanacaktır. Sosyal Güvenlik Kurumu ile PTT arasında yapılan protokol gereğince, % 70'ten fazla engellilik oranı bulunan vatandaşların talep ettikleri takdirde, aylıkları evlerinde ödenmektedir.

Muhtaç Aylığı

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından herhangi bir sosyal güvencesi, geliri ve malı bulunmayan engellilere bağlanan muhtaç aylığı için; muhtaç aylığı başvuru formu ve engelini belirten sağlık kurulu raporu ile birlikte ikamet ettiği ilin bağlı olduğu Vakıflar Bölge Müdürlüğüne şahsen veya posta ile başvurulması gerekmektedir. Vakıflar Bölge Müdürlüklerinin adres ve telefon bilgilerine www.vgm.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

Diğer Yardımlar

Ekonomik yoksunluk içinde olan engelliler il veya ilçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına müracaat ederek, aynı ve nakdi yardım, ortopedik ve diğer yardımcı araç-gereçler ile ilaç vb. talep edebilirler. Ayrıca, ihtiyaç duydukları ortopedik ve diğer yardımcı araç-gereçlerin, sosyal güvenlik kurumlarınca karşılanmayan kısmı da bu vakıflarca karşılanmaktadır.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ ÖZÜRLÜ HİZMET BİRİMLERİ

Engelli kişiler; bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, bakım, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmak için Büyükşehir belediyelerinde oluşturulmuş "Özürlü Hizmet Birimleri"ne başvurabilirler.

BAKIM

Bakım Hizmeti ve Ödeneği

Her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamı esas alınmak suretiyle; kendilerine ait veya bakmakla yükümlü olduğu birey sayısına göre kendilerine düşen ortalama aylık gelir tutarı bir aylık net asgari ücret tutarının 2/3'ünden daha az olan bakıma muhtaç engellilerin, resmi veya özel bakım merkezlerinde ya da ikametgahlarında verilen bakım hizmeti karşılığında ödenen bakım ücretinden yararlanması için ikamet edilen yerdeki Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İl Müdürlüğü'ne başvurularını gerekmektedir. İl müdürlüklerinin adres ve telefon bilgilerine www.shcek.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

VERGİ İNDİRİMLERİ VE MUAFİYETLERİ

Gelir Vergisi İndirimi

Çalışan engelli bireyler ve bakmakla yükümlü oldukları engelli yakını olan çalışanlar, engellilik oranlarına göre vergi indiriminden faydalanmaktadır. Bu kapsamdaki devlet memurları ve bakmakla yükümlü olduğu engelli yakını olan devlet memurlarının; çalıştıkları kurumun ilgili birimine başvurmaları gerekmektedir. Diğer çalışan engelli ve yakınları ise çalıştıkları işyerinden alacakları durumlarını gösterir belge ile illerde Defterdarlık Gelir Müdürlüğü'ne, bağımsız vergi dairesi bulunan ilçelerde Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne, diğer ilçelerde Malmüdürlükleri'ne başvurmaları gerekmektedir. Ayrıntılı bilgiye Gelir İdaresi Başkanlığı'nın www.gib.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

Emlak Vergisi Muafiyeti

Bakanlar Kurulu, Emlak Vergisi Kanunu ile engelli bireylerin Türkiye sınırları içinde brüt 200 m²'yi geçmeyen tek meskeni olması (intifa hakkına sahip olunması hali dahil) halinde, bu meskenine ait vergi oranlarını sifıra kadar indirmeye yetkili kılınmıştır. Bu hüküm, yukarıda belirtilenlerin tek meskene hisse ile sahip olmaları halinde hisselerine ait kısım hakkında da uygulanır.

Emlak vergisi indiriminden yararlanmak için, yetkili sağlık kuruluşlarından alınmış olan engelliler için sağlık kurulu raporu, dilekçe ve "Tek Meskeni Olan (İntifa Hakkına Sahip Olanlar Dahil) Özürlülere Ait İndirimli Bina Vergisi Formu" ile konutun sınırları içinde bulunduğu Belediye Başkanlığına başvurulmalıdır.

Özel Tüketim Vergisi ve Motorlu Taşıtlar Vergisi Muafiyeti

H sınıfı sürücü belgesine sahip olan ve özel tertibatlı araç kullanabileceği sağlık kurulu raporu ile belgelenen engelli bireylerin yurtiçinden alacakları araçlar için ÖTV muafiyeti uygulanmaktadır. Aynı muafiyet özel tertibat şartı olmaksızın %90 ve üzeri engel derecesine sahip olup araç kullanamayacak durumda olan engelli bireylerin yakınları ya da istihdam edilen bir şoför tarafından kullanılmak üzere alınacak araçlar için de uygulanmaktadır. Kişinin adına tescil edilen taşıtlar Motorlu Taşıtlar Vergisinden de muaftır. Ancak, katma değer vergisinde herhangi bir muafiyet söz konusu değildir. Konuyla ilgili olarak vergi dairelerine başvurulması gerekmektedir. Ayrıntılı bilgiye Gelir İdaresi Başkanlığının www.gib.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

Gümrük Vergisi Muafiyeti

Engelli kişilerin ithal edecekleri özel tertibatlı araçlar gümrük vergilerinden muaf tutulmuştur. Özel tertibatlı taşıt ithal etmek isteyen vatandaşların Ankara Naklihane ve Bedelsiz İthalat Gümrük Müdürlüğü'ne başvurmaları gerekmektedir. Ayrıntılı bilgiye Gümrük Müsteşarlığının www.gumruk.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

Katma Değer Vergisi Muafiyeti

Sadece engelli bireylerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamlarında kullanmaları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç (örneğin baston, yazı makinesi, kabartma klavye, tekerlekli sandalye, ortez-protez v.b. araçlar) ile özel bilgisayar programları KDV'den istisna tutulmuştur.

İNDİRİMLİ VEYA ÜCRETSİZ HİZMETLER

Bazı belediye meclislerinde alınan kararlar doğrultusunda engelli bireyler için toplu taşıma araçlarında (ücretsiz veya indirimli) ve su faturalarında, Devlet Demiryolları tarafından anahat yolcu trenleri ile yapılacak seyahatlerde, Türk Hava Yolları tarafından tüm iç ve dış hatlarda, Türkiye Denizcilik İşletmelerine ait kruvaziye seferler ve iç hatlarda, Şehirlerarası otobüs yolculuklarında, Cep telefonu ile yapılan görüşmelerde,

belirlenen koşulları taşıyan engellilere çeşitli oranlarda indirimler uygulanmaktadır. Milli parklardan, devlet tiyatrolarından, Kültür Bakanlığı'na bağlı ören yerleri ve müzelerden ücretsiz yararlandırılmaktadır.

Bu broşür , T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı işbirliğiyle hazırlanmıştır.

SABANCI VAKFI
HİBE PROGRAMLARI
KAPSAMINDA DESTEKLENMEKTEDİR